

Milan Vincetič

Petra Zupančič: *Premog*.

Ljubljana: LUD Literatura (Zbirka Prišleki), 2010.

“Zdaj sem še vse naenkrat,” se glasi prvi verz pesniškega prvenca Petre Zupančič, ki ima, kot ugotavlja Petra Koršič na zavihku, “botre (Čučnik, Zupan, Škrjanec, Mustar) in sestrične (Dintinjana, Pepelnik)”. Res je, mlada pesnica, ki brez dvoma spada k t. i. urbanopoetom, šele gradi svoj svet, kajti svetloba njenih sodobnikov, naj bo še tako disperzna in hkrati diskretna, marsikje pronica v “mogoče prenatane ponovitve”, zaradi katerih njena govorica ne deluje kot novum, temveč kot variacija “premikov v panjih” mesta, ki jih pesnica beleži tudi s “prisrčno naivnostjo, s katero bi radi znehčali meje”.

Ne pa jih porušili. Niti se vselili v šalamunovski “svet ostrih robov”. Kaj šele napeli loke proti “večerom naših življenj”, ki jih danes dirigira še bolj perfiden *big brother*, kot je moja generacija z začetka osemdesetih let, iz katere verzov/literature odseva revolt, a ne v maniri *paece & love*, temveč rošad, ki jih je po eni strani prignal veter punka, po drugi pa drzna volja, da že (v)gravirane meje končno popustijo pod težo mladostne smelosti. Današnji svet, ki nas vabljivo potaplja v virtualno fantazmagorijo, v kateri je vse enako(vredno), nam je že dodobra otopil čute/čustva, zato ni naključje, da tudi poezija (p)ostaja le prozaizirana lirika v domeni notranjih monologov, ki še najbolj spominjajo na “nekakšen utišan juriš na izmuzljivo”.

Tako Petra Zupančič v pesmi *Premiki v panjih* beleži vsak gib stanovalcev sosednjih blokov in “noče biti jezna, ker se ji zdi pomembno, da smo živi – ljudje, ki živijo naokrog, mravlje in jaz”. In v *Pesmi o tem, kako tečemo* zapiše: “Arheološki šivi ne morejo opraviti funkcije časovnega stroja, / v nobeno drugo resničnost me ne bo izvrglo, še ta tukaj je daleč, / je treba teči ponjo?” Zadnje retorično vprašanje priča o pasivizaciji in (samo)zadovoljnosti lirskega subjekta, ki se najraje hrani z “žalostjo, ki je neudomačena žival”, žival, ki – kot vsi mi – “potrebuje / razdalje, ampak

različne, / kako neprikladno, / kako nerodno” (*Madrid*), razdalje, ki več ne bolijo niti se ne ožijo, kajti “nikar se ne sprašuj, kdo koga ponavlja, / ti zgodovino ali zgodovina tebe”. Prostor ostaja statičen, le kuliserija v “nepojasnjene svet”, poseljen je z akterji, ki mnogokrat postajajo napotni sami sebi, vezi med njimi se ves čas krhajo in obnavljajo, vendar nikoli do tragičnega, češ da “postajamo podobni pesku na dvorišču svojih staršev, / vsak dan malo bolj trdi, prašni in sivi”.

Mladost(nost) ostaja nenačeta in krhka; iz mnogih verzov zableščijo spominske reminiscence, najsi iz otroštva (pogrete sarme moje mrtve matere) ali s potovanj (Madrid, Ženeva, akordi ...), potikanj ali voženj po Ljubljani, toda v njih ni čutiti prevelikega vznemirjenja (kaj šele vzhičenja), zato me je ob prebiranju preveval občutek, da listam po albumu neretuširanih podob, ki bodo sčasoma izgubile tudi naslove.

Seveda je poezija že zdavnaj predala ključ za razlago sveta znanosti in filozofiji, kar pa še ne pomeni, da ne bi, kot je to večkrat storila Petra Zupančič, pokukali “čez”, med “stvari, ki vztrajajo v stoletjih. / Strah, udarec, napor in glas zraven tebe”. V pesmi *Noč ima kovčke* pomenljivo doda: “Znamenja, ki jih ne razumem, se kar naprej ponavljajo / izza vogala”, zato je primorana “sproščati napetost, dihati, opuščati slo po razumevanju vsega”. Celo erotika, mislim predvsem na telesno strast, se je umaknila nekam vmes, skorajda v (samo)slepilo, kajti “najtežje od vsega bo zakričati ime, / ki me bo potem iztaknilo iz more, lahko, / kot nekdo, ki je krut in radoveden, / izdere oko iz jamice v obrazu”. Ljubezenska strast je potisnjena v kot, v prvi plan prihajajo predvsem občutja, ki jih beleži na sprehodih, v mestnih avtobusih (*Sončni breg*), ob srečevanjih s prijatelji, naključnimi znanci ali pesniki. Pripovedovalec, ki se oglaš v liriki, je hkrati ali “vseveden, samoumeven in živahen” ali pa se pojavi le takrat, “če je kozarec viskija dovolj globok”.

Sodobna praznina je torej dodobra izvotlila lirski subjekt, praznosta pa mu ne upogne hrbta niti ne nastavi drugega lica, temveč se raje prožno izmika (*Obisk*); tu in tam, a preveč poredko, skuša biti pesnica humorna, tudi cinična (*Trije*), dnevi, ki jih pušča v svoje prostore, so – čemu le? – venomer “tečni” in negibni kot v verz, v katerem pravi: “Babica spi, ti pa kašljaš in živiš, / živiš in kašljaš”. Ponavljajoče se brezličje časa postaja vse bolj utrudljivo in monotono kot “kašelj-kašelj-premor-kašelj”. Ali še bolje: v resnici je vse še najbolj podobno premogu, kakor je pesnica tudi naslovila svojo knjigo. Premogu nekje v kleti, ki skriva tako toplino kot ilovico, tu in tam – to mi je ostalo iz otroštva – pa še kakšno žičko, ki je služila za vžig detonatorja.

In prav teh žičk je kar nekaj, žičk, ki so podžgale predvsem eksplozijo prvih verzov, ki jim po navadi sledi ilustriranje ali “maskiranje z

razvejanim gradivom”, gradivom, ki mestoma postaja lepljiva gošča, skozi katero se bralec težka prebije (*Menjava vlog, Premiki v panjih, Pismo ...*). Pesniški prvenec Petre Zupančič poleg “svežnja dobrih pesmi daje v branje še kopico verzov za pribeleženje” (Petra Koršič); je knjiga, za katero je prav, da je izšla kot odskočna deska za naslednjo pesničino zbirko, ki pa si bo morala nadeti sveže ukrojena oblačila.